

збереження і зміцнення влади в усіх сферах суспільно-економічного життя.

6. Після утворення в 1922 р. СРСР, що юридично було оформлено з прийняттям Конституції СРСР в 1924 р., кримінальне законодавство УСРР розвивалось по шляху уніфікації з «Основними засадами кримінального законодавства СРСР і союзних республік» та іншими відповідними загальносоюзними актами, що знайшло своє відображення в прийнятті в 1927 р. нового Кримінального кодексу УСРР.

7. Розвиток кримінального законодавства в напрямку постійного посилення кримінальних репресій.

Список використаних джерел

1. Упоров И. В. Пенитенциарная политика в России в XVIII-XX вв. : Историко-правовой анализ тенденций развития. – СПб. : Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. – 610 с.

2. Захарченко П. П. Історія держави і права України: Підручник. – К. : Атіка, 2004. – 368 с.

Павловська А.А., старший викладач
кафедри кримінального права НАВС,
к.ю.н.

ПОКАРАННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: СУТНІСТЬ І ЗМІСТ

В кожній країні кримінальне законодавство має притаманну тільки їй специфіку, особливі риси, які вирізняють дану країну серед інших держав. З метою більш ретельного вивчення інституту покарання вважаємо доцільним дослідити його розвиток в різних країнах .

Проаналізувавши кримінальне законодавство Англії, можна дійти висновку, що воно не містить поняття “покарання”. Австралія, перейнявши основні положення даної системи права, у своєму КК 1995 р. також не визначила даної правової категорії.

Подібно до цих країн, у кримінальному законодавстві Бельгії (КК 1867р.), Голландії (КК 1886 р.), Норвегії (КК 1902 р.), Швейцарії (КК 1937 р.), Швеції (КК 1962), Болгарії (КК 1968 р.), Австрії (КК 1974), Франції (КК 1992 р.), не міститься загального визначення поняття “покарання”, а встановлюється лише система покарань, які можуть призначатися за вчинення злочину.

В свою чергу, в кримінальному законодавстві Іспанії закріплено, що покаранням, призначеним відповідно до ст. 32 чинного Кодексу в якості основного і додаткового, є обмеження прав і свобод. Особливістю цього Кодексу виступає лише те, що не встановлено суттєвих ознак “покарання”, а законодавець лише розкриває поняття “покарання” через перелік конкретних видів покарання.

У певні часи підходи до визначення покарання були різними. Усе залежало від завдань, які ставила перед собою держава на конкретному етапі свого історичного розвитку, державного устрою, її економіки, культури, рівня і структури злочинності і, нарешті, рівня нормотворчості.

Зокрема, досліджуючи історичні пам’ятки кримінального права нашої країни, слід звернути увагу на те, що тривалий час не було чіткого визначення поняття “кримінальне покарання” (у зв’язку з цим можна назвати Уложення про покарання кримінальні і виправні 1845 р., Кримінальне уложення 1903 р.).

Значний внесок у розвиток цього питання було зроблено „Керівними засадами з кримінального права РРФСР”, прийнятими в грудні 1919 р., які офіційно набули чинності в Україні 4 серп. 1920 р. Саме в них вперше у кримінальному законодавстві було сформульовано визначення “покарання”.

Тенденція подальшого розвитку поняття “покарання” була продовжена в кодифікаціях радянського кримінального законодавства. У КК 1922 р. вперше вживається термін “міри соціального захисту” поряд з терміном “покарання”. Одним з етапів становлення радянського кримінального права стало прийняття КК 1960 р.

Після розпаду СРСР більшість пострадянських країн перейняли досвід РФ у сфері кримінального права, взявши її КК за модель і на основі нього розробляли вже свої КК України. Відповідно до КК РФ 1966 р. (ст.43) покарання визначалось як міра державного примусу, що застосовується за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочин, і полягає в передбаченому цим Кодексом позбавленні або обмеженні прав і свобод цієї особи. Досліджуючи КК таких країн, як Азербайджан (КК 1999 р.), Узбекистан (КК 2001 р.), Вірменія (КК 2003 р.), Казахстан (КК 1997 р.), Латвія (КК 1998 р.), можна помітити, що поняття “покарання” нічим не відрізняється від аналогічного поняття в КК РФ. Проте деякі пострадянські країни відійшли від наведеного визначення поняття “покарання”. Зокрема, у КК Білорусії 1999 р. закріплено, що покарання – це примусова міра кримінально-правового впливу, а те, що ця міра застосовується від імені держави, законодавець не установив. Особливість КК Литви 2000 р. полягає в тому, що покарання виступає карою не лише за злочин, а й за проступок. У КК Молдови 2002 р. поряд з визначенням досліджуваної категорії містяться і його цілі: покарання – це міра державного примусу, що застосовується судом від імені закону до осіб, які здійснили злочин, з метою виправлення і перевиховання засудженого. На відміну від згаданих пострадянських країн, Грузія відмовилася від цілої низки стандартів, принципів, які притаманні КК РФ, і тому вона є однією з країн, у КК якої не закріплено поняття “покарання”.

Розглянувши і проаналізувавши інститут покарання в кримінальному законодавстві різних країн можемо дійти висновку, що в більшості зарубіжних країн термін “покарання” законодавчо не закріплений та існує лише в науці.

Так, проведений аналіз ознак покарання, закріплених в КК України 2001 р., в порівнянні з ознаками покарання КК пострадянських країн дозволяє говорити про те, що ці ознаки в більшості своєму подібні. Останнє є свідченням того, що законодавство всіх пострадянських країн, у тому числі й України, у

питанні визначення ознак покарання ґрунтувалося на доробках радянського часу.

Проте у нашому законодавстві, як і в законодавстві абсолютної більшості сучасних країн відтворено ідею кари, проте на її застосування накладено суттєві обмеження.

Слід відмітити, що міра кари, витікаючи із світобачення окремих соціальних груп, безпосередньо впливала на особливості покарання. Інститут покарання в свою чергу формував загальні цінності, норми та правила поведінки, якими людина активно користувалася, будучи суб'єктом суспільних відносин, правила яких вона пасивно дотримувалась та вчинки, яких вона зобов'язана була уникати. Покарання і зараз визначає міру соціальних взаємовідносин у рамках формально закріплених на законодавчому рівні моральних вподобань як соціуму (в його більшості), так і окремих лідерів, режимів.

Засоби покарання та міра кари є невід'ємною складовою при характеристиці режимів окремих країн з огляду на їх демократичність, релігійні, менталітетні, моральні особливості.

Отже, підсумовуючи викладене, можна сказати, що застосування покарання є необхідною умовою для якісного функціонування суспільства, є тим важелем впливу на суспільні відносини та суспільну свідомість, що має велике значення щодо запобігання негативним злочинним проявам та реагуванню на ці прояви.

Корольчук В.В., старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС, к.ю.н., с.н.с.

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ: ШЛЯХИ ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ

Глибокі економічні, соціально-психологічні, правові, моральні та інші зміни, що відбувалися в 90-х роках минулого